

zatrymkoyu psykhhichnoho rozvytku [Motivational factors of educational activity of schoolchildren with mental retardation]. *Special child: education and upbringing*. No. 1(73). P.58–64. <https://surl.li/koomjr>. [in Ukrainian].

10. Stadnenko, N.M. (2019). *Narysy z olihofrenopsykholohiyi* [Essays on oligophrenopsychology]. Kamianets-Podilsky. [in Ukrainian].

11. Taranchenko, O.M. (2013). *Henezys natsional'noyi systemy osvity osib z porushennyamy slukhu* [Genesis of the national system of education of persons with hearing impairments]. [Diss.Dr. Ped. Sciences]. Kyiv. [in Ukrainian].

12. Khokhlina, O.P., & Synev, V.M. (2024). *Do problemy psykholohichnoho obhruntuvannya pryntsyphu svidomosti navchannya uchniv z mental'nymy porushennyamy* [To the problem of psychological justification of the principle of consciousness of teaching students with mental disorders]. *Current issues of correctional education (pedagogical sciences)*. No. 23. P. 331–346. [in Ukrainian].

13. Khokhlina, O.P. (2012). *Kategoriya svidomosti: sut' ta vykorystannya u pedahohichnomu protsesi spetsial'noho osvith'o zakladu* [Category of consciousness: essence and use in the pedagogical process of a special educational institution]. *Collection of scientific works of the Ivan Ogiienko Kamyanets-Podilsky National University*. No. 1. P. 252–258. <https://surl.li/ndyvlr>. [in Ukrainian].

14. Khokhlina, O.P., Mersyanova, G.M., & Globa, O.P. (2002). *Formuvannya usvidomlenosti diyal'nosti v protsesi trudovoho navchannya uchniv dopomizhnoyi shkoly* [Formation of awareness of activity in the process of labor training of students of a special school]. Lugansk: Alma-mater. [in Ukrainian].

15. Booth, T., and Ainscow, M. (2002). *The Index for inclusion: Developing learning and participation in schools*. Centre for Studies on Inclusive Education. P.102. [in English].

16. Urie Bronfenbrenner. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press. ISBN 0-674-22457-4. [in English].

17. Mitchell, D. (2026). *What Really Works in Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies* / David Mitchell, Dean Sutherland. 4th ed. London : Routledge. 464 p. [in English].

Матеріал надійшов до редакції 9.09.2026

Прорецензовано 30.09.26

Схвалено до друку 5.10.2026

УДК 376-056.26/.3:005

Марина Омельченко,

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної педагогіки та інклюзії
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
neckaa87@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-8292-1791
Scopus ID: 57615382000

Maryna Omelchenko,

Doctor of Psychological Sciences,
Professor of Department of Special Education and Inclusion,
Donbas State Pedagogical University
neckaa87@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-8292-1791
Scopus ID: 57615382000

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»,
вул. Генерала Батюка, 19, м. Слов'янськ,
Донецька обл., Україна, 84116

Donbas State Pedagogical University,
st. General Batyuk, 19, Slovjans'k,
Donetsk region, Ukraine, 84116

**МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ
РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ**

**MANAGEMENT OF THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A FACTOR OF
EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF THE TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL
INDUSTRY FOR CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS**

Анотація. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні менеджменту освітнього

середовища як чинника ефективної реалізації технологічної освітньої галузі для дітей з ООП та визначенні механізмів його впливу на формування технологічних знань, умінь і навичок учнів. Процедура дослідження передбачала аналіз, систематизацію та узагальнення наукових праць з проблем технологічного навчання дітей з ООП, управління освітнім середовищем і створення організаційно-педагогічних умов навчання. Застосовано методи теоретичного аналізу, порівняння, систематизації та узагальнення, а також авторське теоретичне моделювання. Результати дослідження полягають у визначенні основних компонент менеджменту освітнього середовища: організаційно-управлінського, кадрово-методичного, матеріально-технічного, змістово-методичного, психолого-педагогічного та моніторингово-аналітичного. Розкрито їх взаємозалежність у забезпеченні доступної та результативної технологічної діяльності дітей з ООП. Обґрунтовано механізм впливу управлінських рішень на результати технологічного навчання: від визначення освітніх потреб учня та прийняття рішення – до створення відповідних умов, діяльності педагога, активної практичної участі дитини, формування технологічних знань, умінь і навичок та розвитку технологічної компетентності. Визначено роль керівника як суб'єкта стратегічного управління та педагога як суб'єкта управління освітнім процесом на рівні класу. Встановлено, що ефективність технологічного навчання дітей з ООП визначається системною взаємодією суб'єктів управління та освітнього процесу, узгодженістю управлінських рішень, відповідністю створених умов індивідуальним потребам учнів і постійним моніторингом результатів. Менеджмент освітнього середовища є важливим чинником забезпечення реальної участі дітей з ООП в технологічній діяльності та досягнення ними доступного освітнього результату.

Ключові слова: діти з ООП; інклюзивне освітнє середовище; керівник закладу освіти; менеджмент освітнього середовища; педагог; технологічна освітня галузь.

Abstract. The purpose of the article is to theoretically substantiate the management of the educational environment as a factor in the effective implementation of the technological educational sector for children with special educational needs and to determine the mechanisms of its influence on the formation of technological knowledge, skills and abilities of students. The research procedure involved the analysis, systematization and generalization of scientific works on the problems of technological education of children with special educational needs, management of the educational environment and the creation of organizational and pedagogical conditions for learning. The methods of theoretical analysis, comparison, systematization and generalization, as well as the author's theoretical modeling were applied. The results of the study consist in determining the main components of the management of the educational environment: organizational and managerial, personnel and methodological, material and technical, content and methodological, psychological

and pedagogical and monitoring and analytical. Their interdependence in ensuring accessible and effective technological activities of children with special educational needs is revealed. The mechanism of influence of management decisions on the results of technological learning is substantiated: from determining the educational needs of the student and making a decision - to creating appropriate conditions, the teacher's activity, the child's active practical participation, the formation of technological knowledge, skills and abilities and the development of technological competence. The role of the manager as a subject of strategic management and the teacher as a subject of management of the educational process at the class level is determined. It is established that the effectiveness of technological learning of children with SEN is determined by the systemic interaction of management subjects and the educational process, the consistency of management decisions, the compliance of the created conditions with the individual needs of students and constant monitoring of results. Management of the educational environment is an important factor in ensuring the real participation of children with SEN in technological activities and their achievement of an accessible educational result.

Key words: children with SEN; inclusive educational environment; head of an educational institution; management of the educational environment; teacher; technological educational branch.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах розвитку освіти продовжує бути актуальним питання створення ефективного освітнього середовища, яке забезпечує якісне навчання дітей з особливими освітніми потребами (далі – ООП), що відображено в нормативних документах, зокрема в Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (із змінами, внесеними згідно із Законами № 4742-IX від 18.12.2025), Концепції Нової української школи та державних стандартах освіти. Особливого значення це набуває під час реалізації технологічної освітньої галузі, яка ґрунтується на практичній діяльності, формуванні життєвих компетентностей, розвитку самостійності, творчості та готовності здобувачів освіти до повсякденного життя і майбутньої професійної діяльності.

Діти з ООП потребують спеціально організованих умов навчання, адаптованого освітнього середовища, відповідного матеріально-технічного забезпечення та системної психолого-педагогічної підтримки, що є необхідною передумовою ефективної реалізації технологічної освітньої галузі. У закладах

спеціальної освіти такі умови забезпечуються функціонуванням навчальних майстерень, спеціалізованих кабінетів та інших практико-орієнтованих освітніх просторів, які створюють можливості для формування трудових умінь, набуття практичного досвіду та підготовки учнів до самостійного життя. В умовах інклюзивної освіти важливого значення набуває створення умов для активної участі учнів з ООП у спільній практичній діяльності з однолітками, забезпечення необхідного психолого-педагогічного супроводу та адаптації освітнього процесу відповідно до їхніх індивідуальних потреб.

З огляду на зазначене особливої ваги набуває менеджмент освітнього середовища, оскільки саме від ефективності управлінських рішень керівника закладу освіти залежить створення необхідних організаційних, кадрових і матеріально-технічних умов для результативної реалізації технологічної освітньої галузі.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблема формування технологічних знань, умінь і навичок у дітей з ООП розглядається переважно в контексті спеціальної та інклюзивної освіти. Дослідники, серед яких О. Вишник (2025), Т. Гужанова (Гужанова & Панченко, 2024), Н. Меленишин (2025), О. Чеботарьова (2025), акцентують увагу на необхідності адаптації змісту й способів навчання до індивідуальних можливостей дітей, використанні практико-орієнтованих завдань, спеціальних засобів і технологій, а також створенні доступного освітнього середовища.

Описуючи проблеми соціалізації та трудової адаптації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку, дослідниця О. Горбатюк (2022) наголошує на значенні трудової підготовки для формування техніко-технологічних знань, умінь і навичок, необхідних для самостійного життя та праці. Дослідниця підкреслює необхідність урахування психофізичних можливостей учнів, корекційної спрямованості навчання та вдосконалення його змісту й методичного забезпечення відповідно до сучасних вимог.

Водночас Н. Квітка (Квітка & Лапін, 2025) акцентують увагу на ролі закладу освіти та педагогічного колективу у забезпеченні якості навчання дітей з ООП, наголошуючи на необхідності створення належних організаційно-

педагогічних умов, адаптації освітнього процесу та методичної готовності педагогів. У даному контексті якість засвоєння учнями знань, умінь і навичок, зокрема складників технологічної компетентності, значною мірою залежить від того, як заклад освіти забезпечує доступне освітнє середовище, відповідне методичне супроводження та підтримку педагогів.

Проте аналіз зазначених наукових праць засвідчує, що, попри значний доробок у сфері формування технологічних знань, умінь і навичок у дітей з ООП, методичного забезпечення діяльності педагога та управління інклюзивним освітнім середовищем, недостатньо дослідженим залишається питання взаємозв'язку між менеджментом освітнього середовища та якістю реалізації технологічної освітньої галузі. Зокрема, поза належною увагою залишаються управлінські механізми забезпечення відповідних матеріально-технічних, організаційно-методичних, кадрових та психолого-педагогічних умов, які безпосередньо впливають на можливості дітей з ООП оволодівати технологічними знаннями, уміннями та навичками.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні ролі менеджменту освітнього середовища як чинника ефективної реалізації технологічної освітньої галузі для дітей з ООП та визначенні основних управлінських умов, що забезпечують якісне формування технологічних знань, умінь і навичок у таких учнів.

Процедура дослідження передбачала аналіз та узагальнення наукових джерел з проблеми реалізації технологічної освітньої галузі в умовах інклюзивного навчання, систематизацію підходів до формування технологічних знань, умінь і навичок у дітей з ООП, визначення ролі педагога та закладу освіти в організації відповідного освітнього середовища, а також теоретичне осмислення та авторське моделювання взаємозв'язку управлінських рішень, умов освітнього середовища і результатів технологічного навчання.

Результати дослідження. Ефективна реалізація технологічної освітньої галузі для дітей з ООП потребує цілеспрямованого менеджменту освітнього середовища, спрямованого на створення організаційних, кадрових,

матеріально-технічних, психолого-педагогічних та методичних умов для повноцінної участі учнів в освітньому процесі.

Висвітлюючи питання організації інклюзивного освітнього середовища в умовах воєнного стану, сучасні дослідники (Кас'яненко, Приходько & Салюк, 2024) наголошують на необхідності комплексного забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, зокрема створення безпечних умов навчання, наявності укриттів і планів евакуації, а також забезпечення психологічної підтримки дітей та педагогів. Дослідники підкреслюють необхідність доступності навчальних матеріалів і технологій, адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб учнів та належного кадрового забезпечення, що розглядається як важлива передумова якості інклюзивної освіти.

Водночас у науковій публікації О. Кравчук (Кравчук & Шелепко, 2022) акцентовано на управлінській діяльності керівника закладу освіти, спрямованій на створення умов для індивідуалізації освітнього процесу, урахування індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей кожного учня.

У межах нашого дослідження *менеджмент освітнього середовища* розглядаємо як системний чинник забезпечення якості реалізації технологічної освітньої галузі для дітей з ООП, оскільки саме на рівні управління закладом освіти створюються передумови для врахування індивідуальних потреб і можливостей учнів. Це передбачає як організацію безпечного та доступного освітнього простору, так і забезпечення педагогів необхідними ресурсами, методичною підтримкою, можливостями для адаптації та диференціації технологічних завдань, а також координацію діяльності всіх учасників освітнього процесу. Відповідно результативність формування технологічних знань, умінь і навичок у дітей з ООП залежить від узгодженості управлінських рішень, професійних дій педагога та створених закладом освіти необхідних умов.

Результатом здійсненого теоретичного аналізу наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених (Драгунова, 2019; Коваленко & Мокляк, 2025; Писарчук, 2020; DeMatthews, 2026) стало виокремлення основних компонент менеджменту освітнього середовища, які безпосередньо або опосередковано

визначають якість реалізації технологічної освітньої галузі для дітей з ООП.

Вважаємо, що ефективність даного процесу забезпечується системною взаємодією організаційних, кадрових, ресурсних, методичних, психолого-педагогічних та моніторингових заходів (рис. 1).

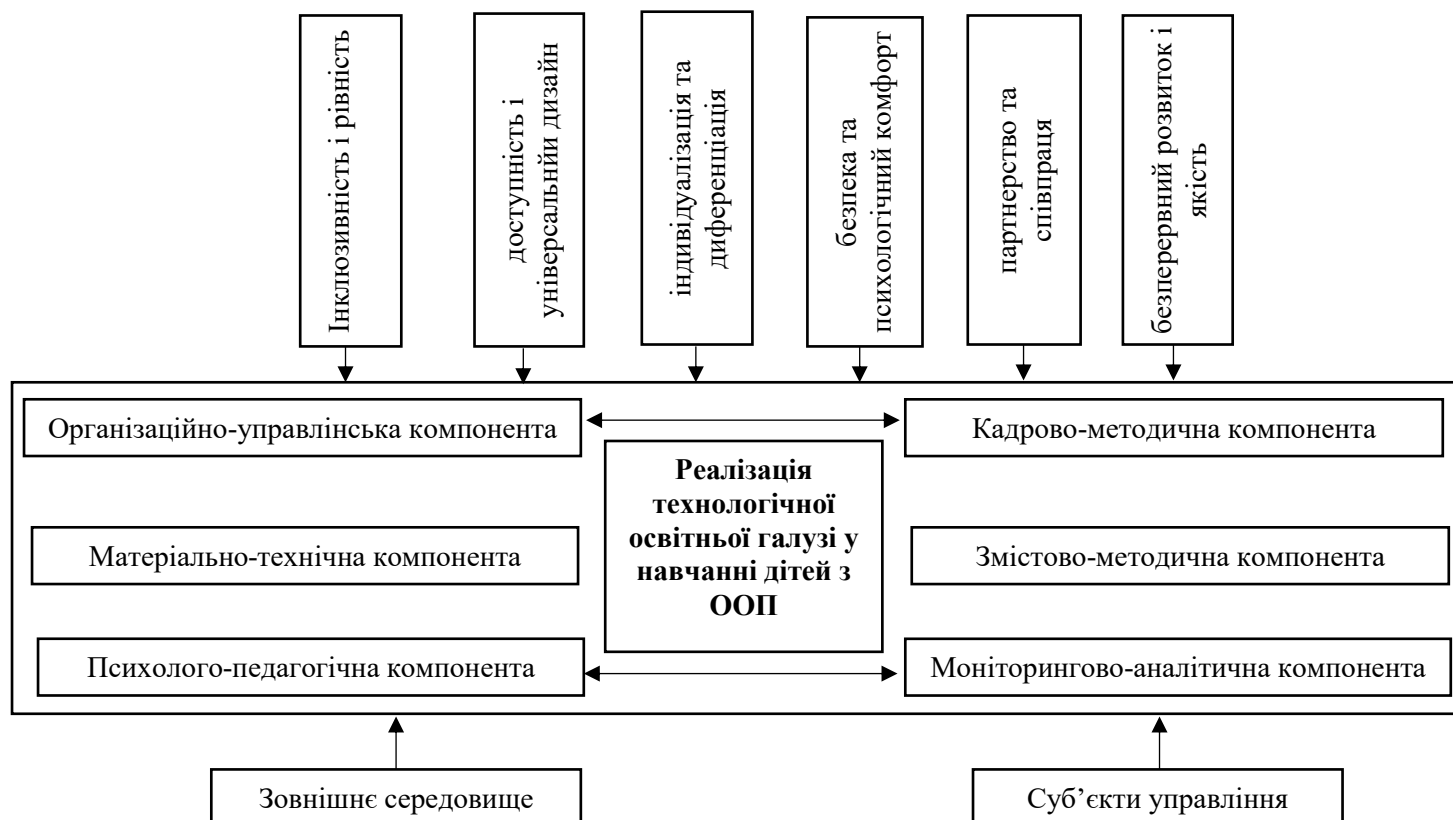

Рис. 1. Структура менеджменту освітнього середовища для ефективної реалізації технологічної освітньої галузі

Представлена структурно-функціональна модель відображає взаємопов'язану систему компонент менеджменту освітнього середовища, кожна з яких виконує специфічну функцію у забезпеченні ефективної реалізації технологічної освітньої галузі для дітей з ООП.

Першою визначено *організаційно-управлінську компоненту*, яка є системоутворювальною у запропонованій структурі, оскільки забезпечує планування, координацію та узгодження діяльності всіх учасників освітнього процесу, визначення освітніх потреб дітей з ООП, розподіл функціональних обов'язків, організацію взаємодії фахівців та створення необхідних організаційних умов для реалізації технологічної освітньої галузі. Ключовою

функцією даної компоненти є забезпечення цілісності управлінських і педагогічних дій, спрямованих на створення для кожного учня можливостей повноцінно долучатися до технологічної діяльності відповідно до його індивідуальних можливостей і потреб.

Кадрово-методична компонента пов'язує ефективність технологічної освіти з професійною готовністю педагогів до роботи з дітьми з ООП. Менеджмент закладу має забезпечувати можливості для підвищення кваліфікації педагогічних працівників, методичних консультацій, обміну професійним досвідом, а також доступ до адаптованих навчально-методичних матеріалів. Особливого значення набуває здатність педагога добирати способи навчання відповідно до індивідуальних можливостей дитини, поступово зменшувати обсяг допомоги та спрямовувати освітній процес на розвиток самостійності.

Це набуває особливого значення в умовах командної організації інклюзивного освітнього процесу, коли результативність роботи значною мірою залежить від чіткого розмежування та узгодження професійних ролей його учасників. Кожен фахівець має розуміти власні функції, межі відповідальності та порядок взаємодії з іншими учасниками команди. Зокрема, важливо розмежовувати функції вчителя та асистента вчителя, оскільки нечіткість такого розподілу часто призводить до дублювання функцій, надмірної опіки дитини або, навпаки, недостатнього педагогічного супроводу.

Матеріально-технічна компонента охоплює створення доступного, безпечного та функціонального простору для технологічної діяльності. Йдеться про забезпечення учнів необхідними інструментами, матеріалами, обладнанням, цифровими ресурсами та, за потреби, адаптованими засобами. Для дітей з ООП особливо важливо, щоб матеріально-технічне забезпечення давало змогу враховувати фізичні, сенсорні, когнітивні та інші індивідуальні можливості учнів. Наприклад, для учнів із порушеннями моторики доцільними є адаптовані ножиці, потовщені ручки інструментів, пристосування для фіксації матеріалів; для дітей із когнітивними труднощами – візуальні алгоритми, покрокові схеми та зразки виробів; для учнів із сенсорними особливостями –

відповідно організоване освітлення, зниження зайвих шумових і візуальних подразників.

Змістово-методична компонента передбачає створення управлінських умов для адаптації та диференціації змісту технологічного навчання. На практичному рівні це виявляється у можливості використання завдань різного рівня складності, покрокових інструкцій, візуальних опор, зразків, алгоритмів дій, практичних і проєктних методів. Важливим є забезпечення такого добору змісту й методів, за якого дитина з ООП реально набуває технологічних знань, умінь і навичок відповідно до програмних цілей і власних можливостей.

Психолого-педагогічна компонента пов'язана зі створенням сприятливого та безпечного середовища, в якому дитина може діяти без страху помилки, отримувати необхідну підтримку та поступово набувати впевненості у власних можливостях. На нашу думку, управлінські рішення мають бути спрямовані на підтримку позитивного ставлення учнів до технологічної діяльності, розвиток їхньої мотивації, самостійності, ініціативності та відповідальності. Так, дієвим буде створення системи позитивного підкріплення, організація ситуацій успіху, надання учням можливості самостійно обирати матеріали або способи виконання завдання, а також поступове ускладнення практичних завдань відповідно до їхніх можливостей. Важливо також передбачати достатній час для виконання роботи, підтримувати ініціативу дитини, оцінювати індивідуальний прогрес і кінцевий результат.

Моніторингово-аналітична компонента забезпечує зворотний зв'язок між управлінськими рішеннями та результатами технологічного навчання. Мається на увазі систематичне відстеження рівня сформованості технологічних компетентностей, виявлення труднощів, аналіз результативності застосованих методів і засобів, а також своєчасне коригування освітнього процесу. Відповідно, менеджмент передбачає постійне оцінювання їхньої ефективності умов навчання та внесення необхідних змін.

Виокремлені компоненти менеджменту освітнього середовища не є автономними та утворюють взаємопов'язану систему, в якій зміни одного компонента безпосередньо позначаються на функціонуванні інших. Їх

реалізація має ґрунтуватися на принципах інклюзивності, доступності, індивідуалізації, безпеки, партнерської взаємодії та безперервного вдосконалення. Водночас функціонування системи визначається також впливом зовнішнього середовища: нормативно-правових вимог, освітньої політики, ресурсних можливостей, соціальних умов та взаємодії з батьками й громадою. Безпосередніми суб'єктами управління виступають керівник закладу освіти та педагогічна команда, які забезпечують планування, координацію, ресурсне забезпечення й моніторинг, тоді як педагогічні працівники, асистенти вчителя, фахівці команди психолого-педагогічного супроводу, учні та їхні батьки реалізують і підтримують визначені управлінські рішення.

Взаємодія зазначених суб'єктів має послідовний характер і реалізується через кілька взаємопов'язаних етапів, кожен з яких забезпечує перехід від управлінського рішення до конкретного освітнього результату.

На першому етапі управлінські рішення керівника та педагогічної команди ґрунтуються на аналізі індивідуальних освітніх потреб учнів та виявленні бар'єрів, які перешкоджають їхній повноцінній участі в технологічній діяльності. На цьому етапі визначається, які саме зміни необхідні в організації освітнього процесу, кадровому забезпеченні, методах навчання, матеріально-технічних ресурсах чи педагогічній підтримці. Наприклад, якщо під час виконання практичних завдань виявлено, що учень не може самостійно користуватися звичайними ножицями, це фіксується як конкретна освітня потреба, після чого команда визначає необхідність адаптації відповідного виду діяльності.

На другому етапі прийняті рішення реалізуються через створення конкретних умов для подолання виявленого бар'єру. Тобто визначена потреба перетворюється на конкретні організаційні та педагогічні дії: для зазначеного учня можуть бути підібрані адаптовані ножиці, спрощена форма деталей, підготовлена покрокова візуальна інструкція та визначений обсяг допомоги асистента вчителя.

Третій етап безпосередньо пов'язаний із реалізацією створених

управлінських і організаційно-педагогічних умов у практичній діяльності педагога. На цьому етапі вчитель, спираючись на визначені потреби учня та передбачені адаптації, добирає доступний зміст, методи, форми й засоби технологічного навчання, визначає послідовність виконання завдання та необхідний обсяг педагогічної підтримки. Наприклад, під час виготовлення виробу педагог пропонує учню спрощений зразок, поділити завдання на окремі операції, продемонструвати спосіб виконання та надати візуальну інструкцію, після чого організовує самостійне виконання дитиною посильних дій. Важливо, щоб допомога не підміняла діяльність учня, а поступово зменшувалася відповідно до зростання його самостійності. У результаті дитина переходить від виконання дій за безпосередньою допомогою дорослого до самостійного виконання окремих технологічних операцій, вибору способу дії та контролю отриманого результату.

Саме принцип доступності і активної практичної участі дитини, неодноразово обґрунтований у працях сучасних науковців (Гаяш, 2014; Ярмола, 2025 та ін.), є центральною проміжною ланкою запропонованого механізму. Якщо управлінські рішення забезпечили необхідні ресурси, педагогічні умови та підтримку, учень отримує можливість реально включатися в технологічну діяльність. Систематичне виконання практичних дій, повторення технологічних операцій, використання інструкцій і поступове ускладнення завдань створюють умови для формування та закріплення технологічних знань, умінь і навичок.

Завершальною ланкою механізму є моніторинг результатів технологічного навчання, який дає змогу визначити, як створені умови та застосовані педагогічні підходи забезпечили очікуваний результат. Виявлені труднощі або недостатня динаміка сформованості технологічних ЗУН стають підставою для коригування управлінських рішень, зміни умов, методів чи обсягу підтримки, що забезпечує циклічність і безперервність запропонованого механізму.

Практична реалізація даної складової відбувається шляхом регулярного спостереження за виконанням учнями технологічних завдань, оцінювання правильності та самостійності виконання окремих технологічних операцій,

фіксації труднощів і прогресу учнів, аналізу результатів виконаних робіт та обговорення їх педагогами і фахівцями команди супроводу.

Отримані результати використовуються для визначення необхідності зміни рівня складності завдань, способу подання інструкцій, обсягу допомоги, добору інструментів і матеріалів або інших умов технологічного навчання.

Особливе місце в запропонованій системі менеджменту освітнього середовища належить керівнику закладу освіти, оскільки саме його управлінська позиція та професійна компетентність значною мірою визначають ефективність організації освітнього процесу для дітей з ООП. У контексті реалізації технологічної освітньої галузі керівник визначає пріоритети її розвитку, забезпечує належні організаційні та ресурсні умови, сприяє адаптації освітнього середовища відповідно до індивідуальних потреб учнів, організовує методичну підтримку та професійний розвиток педагогічних працівників, забезпечує командну взаємодію фахівців і батьків, контролює доступність та безпечність освітнього середовища, а також здійснює аналіз і моніторинг результативності освітнього процесу.

Водночас ефективність управлінських рішень значною мірою залежить від професійної суб'єктності педагога, який не є пасивним виконавцем визначених керівництвом заходів. У процесі технологічного навчання саме вчитель приймає значну кількість оперативних педагогічних рішень, спираючись на спостереження за діяльністю учнів, результати їхньої роботи та динаміку індивідуального розвитку. Він визначає, які управлінські умови є достатніми, а які потребують удосконалення, і передає цю інформацію на рівень команди супроводу та адміністрації. Отже, в даному контексті

педагогічна рефлексія є особливо важливою, оскільки якщо учень не досягає очікуваного результату, учитель має проаналізувати причини цього та за потреби змінити організацію освітнього процесу, залучити додаткові ресурси чи звернутися по методичну підтримку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Узагальнення теоретичних положень та авторське осмислення проблеми дає підстави

стверджувати, що менеджмент освітнього середовища є одним із чинників, що безпосередньо визначає можливості якісної реалізації технологічної галузі для дітей з ООП. Його вплив реалізується через взаємопов'язану систему організаційно-управлінської, кадрово-методичної, матеріально-технічної, змістово-методичної, психолого-педагогічної та моніторингово-аналітичної компонентів, які утворюють цілісну систему забезпечення технологічного навчання. Визначальним у цій системі є управлінське рішення, яке має послідовно трансформуватися у конкретні умови, ресурси та педагогічні дії, створюючи для дитини з ООП реальну можливість брати активну участь у технологічній діяльності. Водночас ефективність цієї системи залежить як від рішень керівника, так і від професійної суб'єктності педагога, узгодженості роботи команди психолого-педагогічного супроводу, доступності матеріально-технічних ресурсів та здатності закладу своєчасно реагувати на результати й труднощі учнів. Отже, якість формування технологічних знань, умінь і навичок у дітей з ООП доцільно розглядати як результат узгодженої роботи всієї системи управління освітнім середовищем, у якій кожен суб'єкт виконує визначену функцію, а результати навчання стають підставою для подальшого коригування управлінських рішень.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в експериментальній перевірці ефективності запропонованої моделі менеджменту освітнього середовища та визначенні її впливу на рівень сформованості технологічної компетентності дітей з ООП.

Джерела фінансування. Автор заявляє про відсутність зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження та підготовки рукопису до публікації.

Декларація про генеративний штучний інтелект та технології, що використовують штучний інтелект. Під час підготовки цієї статті автор не використовував інструменти штучного інтелекту.

Етична декларація. Дане дослідження є теоретичним аналізом відкритих джерел і не передбачає безпосередньої взаємодії з людьми чи тваринами.

Відповідно, отримання спеціального етичного висновку для такого типу дослідження не потрібно.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів, який міг би вплинути на результати дослідження або їх інтерпретацію.

Відкрита наука (Open Science). Матеріали та дані дослідження можуть бути надані за обґрунтованим запитом до автора з урахуванням вимог конфіденційності та захисту персональних даних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишник, О. (2025). Особливості проведення уроків технологічної освітньої галузі на тему «аплікація» в умовах дистанційного навчання в інклюзивному класі початкової школи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 2 (58), 198–203. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-198-203>
2. Гаяш, О. В. (2014). Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням : методичні рекомендації. Ужгород : Інформаційно-видавничий центр ЗППО.
3. Горбатюк, О. (2022). До проблеми соціалізації та трудової адаптації дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 106(2), 39–48. <https://doi.org/10.33189/ectu.v106i2.104>
4. Гужанова, Т. С. & Панченко, Є.С. (2024). Формування предметно-практичної, технологічної компетентності в нормотипових та дітей з ООП старшого дошкільного віку в процесі конструктивної діяльності. *Перспективи та інновації науки* (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»), 5 (39), 166–178. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-166-178](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-166-178)
5. Драгунова, В. В. (2019). Модель педагогічних умов упровадження інноваційного менеджменту в систему середньої освіти. *Інноваційна педагогіка*, 11, 31–34.
6. Кас'яненко, О. М., Приходько, Т. П., & Салюк, І. І. (2024). Особливості організації інклюзивного освітнього середовища в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Педагогічна Академія: наукові записки*, 13, <https://doi.org/10.5281/zenodo.14395833>
7. Квітка, Н. О. & Лапін, А. В. (2025). Готовність педагогів до роботи з дітьми з ООП в умовах війни та повоєнний час. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.
8. Коваленко, Я. В. & Мокляк, В. М. (2025). Структурно-функціональна модель управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах загальної середньої

освіти: практичні рекомендації щодо впровадження: електронний посібник. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.

9. Кравчук, О., & Шелепко, Г. (2022). Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, 1(7), 165–171. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(7\).2022.261222](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(7).2022.261222)

10. Меленишин, Н. Б. (2025). Інклюзивний підхід до реалізації технологічної освітньої галузі в початковій школі. *Академічні візії*, (44). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15789416>

11. Писарчук, О.Т. (2020). Освітньо-розвивальне середовище як фактор підвищення якості підготовки майбутніх учителів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Педагогіка, 2, 44–51.

12. Чеботарьова, О. В. (2025). Методичні основи корекційного навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: технології: практ. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

13. Ярмола, Н. (2025). Інклюзивне навчання. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

14. DeMatthews, D. E., Conroy, K., & McKenzie, L. (2026). Inclusive Principal Leadership from 1995 to 2024: A Systematic Literature Review. *Review of Educational Research*, 0(0). <https://doi.org/10.3102/00346543261446662>

REFERENCES

1. Vyshnyk, O. (2025). Osoblyvosti provedennia urokiv tekhnolohichnoi osvitoi haluzi na temu «aplikatsiia» v umovakh dystantsiinoho navchannia v inkluzyivnomu klasi pochatkovoi shkoly [Peculiarities of conducting lessons in the technological educational branch on the topic of «application» in the conditions of distance learning in an inclusive class of primary school]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka*, 2 (58), 198–203. <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2025-2-58-198-203> [in Ukrainian].

2. Haiash, O. V. (2014). Porady vchyteliu shchodo navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy u klasi z inkluzyivnym navchanniam [Advice to teachers on teaching children with special educational needs in a class with inclusive education]: metodychni rekomendatsii. Uzhhorod : Informatsiino-vydavnychiy tsentr ZIPPO. [in Ukrainian].

3. Horbatiuk, O. (2022). Do problemy sotsializatsii ta trudovoi adaptatsii ditei z porushenniamy intelektualnoho rozvytku [On the problem of socialization and labor adaptation of children with intellectual disabilities]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, 106(2), 39–48. <https://doi.org/10.33189/ectu.v106i2.104> [in Ukrainian].

4. Huzhanova, T. S. & Panchenko, Ye.S. (2024). Formuvannia predmetno-praktychnoi, tekhnolohichnoi kompetentnosti v normotypovykh ta ditei z OOP starshoho doshkilnogo viku v protsesi konstruktyvnoi diialnosti [Formation of subject-practical, technological competence in normotypical and children with OOP of senior preschool age in the process of constructive activity]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* (Seriia «Pedahohika», Seriia «Psykhologhiia», Seriia «Medytsyna»), 5 (39), 166–178. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5\(39\)-166-178](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-5(39)-166-178) [in Ukrainian].
5. Drahunova, V. V. (2019). Model pedahohichnykh umov uprovezhennia innovatsiinoho menedzhmentu v systemu serednoi osvity [Model of pedagogical conditions for the introduction of innovative management in the secondary education system]. *Innovatsiina pedahohika*, 11, 31–34. [in Ukrainian].
6. Kasianenko, O. M., Prykhodko, T. P., & Saliuk, I. I. (2024). Osoblyvosti orhanizatsii inkliuzyvnoho osvitnogo seredovyscha v umovakh voiennoho stanu: vyklyky ta perspektyvy [Peculiarities of organizing an inclusive educational environment in conditions of martial law: challenges and prospects]. *Pedahohichna Akademiia: naukovy zapysky*, 13, <https://doi.org/10.5281/zenodo.14395833> [in Ukrainian].
7. Kvitka, N. O. & Lapin, A. V. (2025). Hotovnist pedahohiv do roboty z ditmy z OOP v umovakh viiny ta povoiennyi chas [Readiness of teachers to work with children with special educational needs in conditions of war and post-war time]. Kyiv: Instytut spetsialnoi pedahohiky i psykhologii imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
8. Kovalenko, Ya. V. & Mokliak, V. M. (2025). Strukturno-funktsionalna model upravlinnia osvitnim protsesom na osnovi keis-menedzhmentu v zakladakh zahalnoi serednoi osvity: praktychni rekomendatsii shchodo vprovadzhennia [Structural and functional model of educational process management based on case management in secondary education institutions: practical recommendations for implementation]: elektronnyi posibnyk. Poltava : Poltavskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni V. H. Korolenka. [in Ukrainian].
9. Kravchuk, O., & Shelepko, H. (2022). Orhanizatsiia inkliuzyvnoho navchannia u systemi upravlinnia diialnistiu v zakladi osvity [Organization of inclusive education in the system of activity management in an educational institution]. *Psykholoho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly*, 1(7), 165–171. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.1\(7\).2022.261222](https://doi.org/10.31499/2706-6258.1(7).2022.261222) [in Ukrainian].
10. Melenyshyn, N. B. (2025). Inkliuzyvnyi pidkhid do realizatsii tekhnolohichnoi osvitnoi haluzi v pochatkovii shkoli [Inclusive approach to the implementation of technological educational branch in primary school]. *Akademichni vizii*, (44). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15789416> [in Ukrainian].

11. Pysarchuk, O.T. (2020). Osvitno-rozvyvalne seredovyshche yak faktor pidvyshchennia yakosti pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Educational and developmental environment as a factor in improving the quality of training of future teachers]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*. Seria: Pedahohika, 2, 44–51. [in Ukrainian].

12. Chebotarova, O. V. (2025). Metodychni osnovy korektsiinoho navchannia uchniv z porushenniamy intelektualnoho rozvytku: tekhnologii [Methodological foundations of remedial education of students with intellectual disabilities: technologies]: prakt. posib. Kyiv: Instytut spetsialnoi pedahohiky i psykholohii imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].

Iarmola, N. (2025). Inkluzyvne navchannia [Inclusive education]. K.: ISPP imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].

13. DeMatthews, D. E., Conroy, K., & McKenzie, L. (2026). Inclusive Principal Leadership from 1995 to 2024: A Systematic Literature Review. *Review of Educational Research*, 0(0). <https://doi.org/10.3102/00346543261446662> [in English].

Матеріал надійшов до редакції 15.08.2026

Прорецензовано 3.09.26

Схвалено до друку 5.10.2026

УДК 37.015.3–376.1

Ірина Сасіна,

кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри освітньої реабілітації
осіб з порушеннями зору Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова

i.o.sasina@udu.edu.ua

ORCID ID: [0000-0001-8046-5083](https://orcid.org/0000-0001-8046-5083)

Researcher ID: [JGM-9166-2023](https://orcid.org/JGM-9166-2023)

Scopus ID: [57846871200](https://orcid.org/57846871200)

Iryna Sasina,

Candidate of Psychological Sciences, Docent,
Head of the Department of Educational Rehabilitation of
Persons with Visual Impairments